

ючись насамперед на наявність потрібних книг у шкільній бібліотеці. На початковому етапі організації самостійного особистісно зорієнтованого читання ми надаємо перевагу художній літературі і тим книгам, які за своїм літературним стилем наближуються до художньої та публіцистичної літератури. Зокрема, такий стиль мають книги про життя і діяльність видатних людей; ці книги вчать школярів глибоко замислюватися над вибором професії. Робота з розвитку читацьких інтересів учнів буде продовжена нами на наступних етапах педагогічної практики.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех -- К.: ІЗІН, 1998, -- 204 с.
2. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. - Т. 1 / Я.А. Коменский / Под ред. А.И. Пискунова. — М.: Педагогика, 1982. – 656 с.
3. Лутфуллін В. С. Теоретико-методичні засади усунення навчальних перевантажень учнів / В.С. Лутфуллін // Полтава: Видавець Шевченко Р. В., 2011. – 336 с.
4. Монтедь М. Опыты: В 2-х кн. - Книга 1 / М. Монтедь - М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1958. – 527 с.
5. Рабле Ф. Гаргантюа и Пантагрюель / Ф. Рабле // Хрестоматия по истории зарубежной педагогике / Сост. и авт. ввводных статей проф. А. И. Пискунов. - М.: Просвещение, 1971.— С. 72-78.
6. Чирва А. Н. Книга в твоих руках / А. Н. Чирва -- М.: Просвещение, 1984. -- 144 с.
7. Шукина Г. И. Формирование познавательных интересов / Г. И. Шукина // Педагогика / Под общ. ред. Г. И. Шукиной, Е. Я. Голанта, К. Д. Радиной. -- М.: Просвещение, 1966. -- 352 с.

Ольга Солод

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

*“Розпізнати, виявити, розкрити, випестити, виховати
в кожному учневі його неповторно-індивідуальний талант –
значить підняти особистість
на високий рівень розквіту людської гідності”.*

В. О. Сухомлинський

Розбудова суверенної української держави, реалізація національної програми «Освіта. Україна ХХІ ст.» вимагало нових орієнтацій та цінностей в розвитку освіти. Започаткована система, базована на інноваційній педагогічній діяльності, зумовила необхідність розуміти учня саме як індивідуальну дійсність, індивідуальну можливість. Інноваційна педагогічна діяльність – особливий вид творчої діяльності, який спрямований на оновлення системи освіти. Така діяльність є наслідком активності людини, що виявляється не стільки у пристосуванні до зовнішнього середовища, скільки у перетворенні його відповідності з особистими і суспільними потребами та інтересами [1].

Зануримось трішки в освітянську царину колишнього СРСР, до складу якого входила і Україна та звернемо увагу на орієнтації тогочасної освіти, в чому ж виявляється сьогодні інновація індивідуального підходу до дитини в контексті особистісно зорієнтованого навчання.

Філософією визнано, що будь-яка нова соціально-економічна система поступово здійснює свій вплив на розвиток науки та культури. Так і система підходів до виховання та навчання молодого покоління була підпорядкована політико-ідеологічній лінії єдиної і правлячої комуністичної партії. Клас дітей розглядався як єдине ціле і виховувався заідеологізовано в старих марксистсько-ленінських постулатах. Не враховувалися ані вікові особливості дитини, ані будь-які внутрішні переживання, її індивідуальні здібності, можливості, бажання, особистий досвід. Виділятися серед інших, мати свою унікальну думку не розглядалося в позитивному сьйві. Проте, незважаючи на суворі обмеження влади, були люди, що намагалися зосередити увагу на особистості дитини, сприяти її всебічному розвитку, а не стригти всіх під один гребінець, нехтуючи неповторністю кожної дитини.

Л.Ф. Мірошніченко, аналізуючи тогочасну літературу, повідомляє нам про появу художніх творів Й. Бродського, О. Гончарова, В. Некрасова, І. Ратушинської, В. Симоненка, В. Стуса, В. Шаламова, та інших, які неоднозначно висвітлювали політичні проблеми суспільства, в контексті яких розглядалися і освітянські. Змальовувалося післязавтрішне майбутнє людини, безпартійне, вільне для поклику душі та внутрішнього, всебічного, гармонійного розвитку [3]. Цією мрією-ствердженням завершує свій вірш «Монолог післязавтрашнього человека» поет Є.Євтушенко:

*... Когда-нибудь, когда-нибудь,
когда-нибудь
праправнукам сегодняшних
времен
все партии припомнятся, как
давнее,
как несусветный дикий Вавилон.
И будет мир – зеленый,
добрый, парковый,
где будет жизнь – простое
Чудо всех,
и в нем одна религия и партия
ее простое имя – человек.*

Зауважимо, що всебічний розвиток особистості не означає, що кожна людина має стати універсальною. Мова йде про те, що кожна жива людина може і повинна бути розвиненою відносно тих загальних здібностей, які роблять її людиною. У відношенні *індивідуальних* особливостей, якими є своєрідність сприймання, мислення, пам'яті, уяви, інтересів, нахилів, здібностей. Вона значною мірою обумовлює процес засвоєння знань, формування всіх якостей особистості.

Зокрема, *індивідуальним* у людині називають те особливе, що вирізняє її з-поміж інших людей, а *індивідуальністю* – яскраво виражену сукупність ознак, властивих окремій людині, які закладені природою або набуті нею в індивідуальному досвіді. Особливими можуть бути інтелектуальні, вольові, моральні, соціальні та інші риси особистості [2].

Саме властиві особистості неповторні риси та особливості виражають її індивідуальність. Індивідуальність, дослідник М. М. Фіцула визначає, як цілісну характеристику окремої людини, її оригінальність, самотність психічного складу [4]. При всьому цьому, не кожен індивід є індивідуальністю. Для цього йому необхідно стати особистістю. Це відбувається у процесі *розвитку особистості* – становлення та формування її під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване (індивідуалізоване) виховання і навчання.

Глибоке знання індивідуальних особливостей учня необхідне для вирішення двох основних завдань, спрямованих на розвиток особистості, взаємопов'язаних між собою – індивідуалізації та соціалізації.

Розглянемо, безпосередно, що являє собою індивідуалізація навчання. Індивідуалізація навчання – це система засобів, яка сприяє усвідомленню учнем своїх сильних і слабких можливостей навчання, підтримці і розвитку самотності з метою самостійного вибору власних смислів навчання. Індивідуалізація сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності [2].

Дослідник О. С. Газман наголошує на значній ролі педагогічної підтримки відносно учня. Педагогічна підтримка полягає у спільному з учнем визначенні його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають йому досягти позитивних результатів у навчанні. Підґрунтям педагогічної підтримки є взаємини рівноправності, рівноцінності, поваги й довіри між учителем і учнем.

Також, у навчально-виховній діяльності педагогам слід враховувати, що розвиток особистості школяра має наслідувальницький характер, ця закономірність є основою теоретичних засад використання прикладу у вихованні, а людська особистість розвивається в діяльності, під впливом середовища. Цей розвиток відбувається як результат

впливу на всі сторони людської психіки (на уроці, виховному занятті повинні бути задіяні мислення, увага, пам'ять, емоційно-почуттєва сфера). Нові риси особистості потребують нового ставлення до неї, враховуючи не тільки вікові особливості учнів, а й щоденне його збагачення знаннями, життєвим досвідом, адже кожного наступного дня вона є іншою ніж учора [4].

Зазначимо, що врахування вчителем індивідуальних особливостей учня у навчанні і вихованні є не пристосуванням мети і змісту навчання і виховання до окремої дитини, а пристосування прийомів, методів і форм педагогічного впливу до індивідуальних особливостей з метою забезпечення запрограмованого рівня розвитку особистості [4]. Саме індивідуальний підхід створює найсприятливіші можливості для розвитку пізнавальних сил, активності, схильностей і обдарувань кожного учня.

Основним є підготовка обізнаного учня, для якого знання – основа прийняття рішень і формування самодостатньої та демократичної людини. Саме тому важливим є максимальне наближення навчання й виховання до конкретних здібностей дитини – інакше кажучи, утвердження дитиноцентризму [1].

Індивідуалізоване навчання є методом викладання, який ураховує внесок кожного учня до процесу навчання. Цей метод ґрунтується на думці, що не може бути двох дітей, які могли би брати участь у навчальних заняттях цілком однаково. Щоб досягти ефективного навчання (інакше кажучи, забезпечити зміни у кращу сторону), педагог повинен чутливо реагувати на ці розбіжності. Індивідуалізоване навчання зустрічається в чистому вигляді, коли педагог працює з учнем наодинці. Проте головне завдання вчителя-майстра здійснюючого індивідуальний підхід у навчанні, орієнтований на особистість дитини, саме і полягає в тому, щоб у великому класі побути наодинці з кожним із дітей.

Замість того, щоб сприймати учня як «чистий аркуш паперу», який педагог «заповнює» інформацією, індивідуальний підхід до навчання дозволяє розглядати учнів та педагога як партнерів, які разом закладають основи знань і цим самим забезпечують можливість з боку педагога допомогти учням повністю реалізувати їх потенціал, який є різним у кожного учня [2]. Проте суспільні норми, вимоги, ідеали, цінності культури сприймаються і привласнюються особистістю індивідуально і вибірково. Тому ціннісні орієнтації вихованця не завжди збігаються із вартостями, виробленими суспільною свідомістю.

Сприймання дитиною індивідуального виховного впливу вчителя залежить від рівня її підготовки до цього сприймання, який зумовлений впливом спадковості й середовища. Діапазон сприймання впливу дуже широкий – від повного ігнорування виховних вимог до абсолютного підкорення волі вихователя. Існуючий «опір вихованню», як протидія зовнішній силі, що виходить від вихователя, вирішує долю кінцевого результату.

Аналіз наукових досліджень дозволяє стверджувати, що собистісно зорієнтоване виховання відіграє головну роль у розвитку особистості лише за умови, якщо воно позитивно впливає на внутрішнє стимулювання її активності щодо роботи над собою, тобто коли розвиток набуває характеру саморозвитку.

Природні задатки можуть розвинути у здібності лише під впливом педагога і залучення дитини до відповідного виду діяльності. Для розвитку задатків і перетворення їх у здібності, і навіть для розвитку таланту, потрібні працездатність і працелюбність. Останні є тими якістьми, що досягаються у результаті особистісно зорієнтованого виховання. Ось чому Л.М. Толстой порівнював розвиток особистості з тим, як росте плодоносне дерево. Адже в буквальному сенсі людина його не вирощує – воно само росте. Вона лише копає землю, вносить добрива, обрізає зайве гілля, тобто створює необхідні зовнішні умови, які сприяють його саморозвитку. Сам же розвиток відбувається за своїми внутрішніми законами. Дещо подібне спостерігається і в саморозвитку особистості. Хоча він і відбувається під впливом соціальних і виховних факторів, але вони розвивають і формують особистість лише певною мірою, завдяки якій викликають позитивний відгук у її внутрішній сфері й стимулюють власну активність у роботі над собою.

У цьому розумінні особистісно зорієнтоване виховання є головною силою, яка здатна сформуванати повноцінну особистість.

Розуміння ролі активності самої людини у власному розвитку дозволяє педагогу цілеспрямовано організувати діяльність школяра, ставити його в позицію активно-го діяча, озброювати такими способами діяльності, які дають змогу активно виявляти свої сили; вивчати його особистісну своєрідність, розкривати потенціальні можливості, тобто розумно спрямовувати процес розвитку особистості. Для цього вчитель повинен проникнути в середину дитини, зрозуміти її, для цього треба полюбити дитину... Бо найголовніше у будь-якій діяльності вчителя, який би підхід вчитель не здійснював, перш за все він повинен любити і поважати себе, дитину і навколишній світ.

Гуманістична спрямованість особистості вчителя означає ставлення до дитини як до найвищої цінності, визнання її права на свободу і щастя, вільний розвиток і прояв своїх здібностей. Вільно реалізувати свої творчі можливості задля себе і оточення людина може лише за наявності віри у саму себе. Остання зміцнюється тоді, коли вчитель сприймає і оцінює не тільки її позитивні якості, а особистість у цілому, тобто коли дитину люблять, поважають її гідність, виявляють гуманність. І дитина це відчуває. Тоді вона і відкривається перед вчителем, як в той же час вчитель може відкрити для себе особистість дитини.

Учителі всіх часів і народів у індивідуальному підході до дитини, перш за все наго-лошували на гуманність відносно вихованців у цій нелегкій справі.

Ян Амос Коменський мріяв дати своєму народові зібрану воєдино мудрість світу. Він порівнював учителя із садівником, який з любов'ю вирощує рослини в саду, з архі-тектором, який дбайливо забудовує знаннями всі куточки людської істоти, зі скульпто-ром, який старанно обтесує і шліфує уми й душі людей.

Підсумовуючи викладений матеріал, приходимо до висновку, що сутність індивіду-ального підходу полягає в управлінні розвитком учня, що базується на глибокому зна-нні рис його особистості і умов життя. Педагогіка індивідуального підходу передбачає пристосування форм і методів педагогічного впливу до індивідуальних особливостей школяра з метою забезпечення запроєктованого рівня розвитку особистості.

Список використаної літератури

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. видання 2-ге. / І.М. Дичків-ська. – К. : «Академвидав», 2012. – 352 с. (Альма-матер).
2. Індивідуально зорієнтоване навчання дітей дошкільного віку : Електронний ресурс. Ре-жим доступу до статті: <http://stud24.ru/mathematic/ndividualno-zorntovane-navchannya-dtey-doshklnogo/478830-1825532-page1.html>.
3. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закла-дах. Підручник / Л.Ф. Мірошніченко. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 432 с.
4. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене / М.М. Фіцула. – К. : «Академвидав», 2005. – 560 с.

Яна Іванова

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Становлення і розвиток інформаційного суспільства неможливі без суттєвого по-ліпшення якості освітнього простору. Соціально-політичні процеси, які відбуваються в державі, об'єктивно визначають нові вимоги щодо якості підготовки випускників ви-щих навчальних закладів України та їхньої конкурентної здатності на світовому ринку праці. Саме ці обставини зумовлюють об'єктивність домінуючої ролі інноваційних тех-нологій як засобів реалізації попиту інформаційного суспільства в наданні ефективного доступу до засобів навчання та забезпечення його неперервності.

Новий рівень кадрової підготовки фахівців вищої школи вимагає створення прин-ципово нових технологій формування професіоналізму:

- набуття наукових знань;
- розробки;